

ЕКОЛОГІЧНЕ, ЗЕМЕЛЬНЕ, АГРАРНЕ ПРАВО

Найда Д.І.

здобувач,

Одеський національний університет

імені І.І. Мечникова

ОСОБЛИВОСТІ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНО СТВОРЕНИХ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК

Традиційно юридичну відповідальність, розглядають як одну з форм державного примусу за скоєння земельного правопорушення, її суть полягає у настанні певних негативних наслідків передбачених санкцією порушеної норми для правопорушника, особистого або майнового характеру. У науковій літературі відсутнє єдине уніфіковане поняття юридичної відповідальності, насамперед це пов'язано із особливістю правовідносин, в сфері яких скоєно правопорушення. У науці екологічного права виділяють такі види юридичної відповідальності як кримінальна, адміністративна, цивільна і дисциплінарна. В той же час, з огляду на невирішеність питання правового режиму штучно створених земельних ділянок на землях водного фонду, невирішеним залишається питання щодо юридичної відповідальності осіб, винних у порушення водохоронного законодавства.

У юридичній літературі висловлюється наукова гіпотеза щодо наявності ще такого виду відповідальності за порушення земельного законодавства, як земельно-правова [3, с. 424], хоча така позиція є спірною.

З цього приводу М.В.Шульга справедливо відмічає що традиційні види юридичної відповідальності повною мірою забезпечують необхідний вплив в тому числі і на носіїв земельних прав та обов'язків [4, с. 184].

Крім того, частково дане питання висвітлювалось у науково-практичних коментарях і монографіях з питань кримінально-правової охорони довкілля та в навчальній літературі. Не зовсім зрозуміле таке поверхове ставлення до наукового та практичного висвітлення питань

охорони земель водного фонду, враховуючи те що принцип невідворотності покарання за шкоду довкіллю є більш суворим стимулом до збереження та відновлення доброго стану навколишнього природного середовища, з цього приводу В.В. Костицький слушно підкреслює, що інститут юридичної відповідальності за екологічні правопорушення як «третя опора» для системи охорони довкілля (поряд з економіко-правовим механізмом та адміністративним регулюванням) [5, с. 167].

Міненко С.М. пропонує розглядати правопорушення в галузі охорони та використання земель водного фонду як винне суспільно небезпечне діяння (дію або бездіяльність), що посягає на правопорядок у галузі використання і охорони земель водного фонду, заподіює або створює реальну загрозу заподіяння шкоди земельним та водним ресурсам, правам та інтересам фізичних та юридичних осіб у галузі використання та охорони земель водного фонду, і заборонене чинним законодавством. Правопорушення в галузі охорони та використання земель водного фонду можна поділити на такі діяння: які порушують право власності та користування землями водного фонду; суперечать вимогам охорони земель; перешкоджають господарській експлуатації земель водного фонду [6, с. 135].

Особливістю юридичної відповідальності за порушення законодавства у галузі охорони та використання охорони штучно створених земельних ділянок на землях водного фонду, є те що така відповідальність настає не тільки щодо використання та охорони земель водного фонду, але й за порушення водного законодавства України, законодавства щодо охорони довкілля, а також й містобудівного законодавства, у випадках порушення норм проектування та розміщення штучно створених земель.

У кримінально-правовій науці передбачено таку категорію як «ідеальна сукупність злочинів», ідеальна сукупність наявна там, де одним діянням особа вчиняє два або більше злочинів. передбачених різними статтями Кримінального кодексу України. Проводячи аналогію можна сказати, що при скоєнні правопорушення, наприклад самовільного захоплення земельної ділянки водного фонду та вчинивши самовільне будівництво, одночасно це спричиняє забруднення водного об'єкта та вказаних захоплених земель та порушення правил екологічної безпеки є ідеальною сукупністю злочинів.

Враховуючи наведене, можна казати, що підставою для притягнення до відповідальності за порушення екологічного законодавства України, щодо штучно створених земельних ділянок на землях водного фонду може виступити як землепорушення (земельне правопорушення), водопорушення, порушення вимог екологічної безпеки, якщо це негативно вплинуло на стан довкілля, в комплексі.

На наш погляд, об'єктом таких правопорушень можуть виступати суспільні відносини з приводу використання і охорони штучно створених земельних ділянок, зайнятих водними об'єктами, прибережними захисними смугами, гідротехнічними, іншими водогосподарськими спорудами, береговими смугами водних шляхів, в межах акваторій морських портів. Суб'єктами таких правопорушень можуть бути юридичні та фізичні особи, у тому числі іноземні суб'єкти, що вчинили правопорушення у цій сфері. Об'єктивна сторона має включати такі елементи, як протиправна поведінка, заподіяння чи реальна загроза заподіяння екологічної шкоди та причинний зв'язок між протиправною поведінкою і завданою екологічною шкодою чи реальною загрозою завдання такої шкоди. Суб'єктивна сторона характеризується виною правопорушника (за винятком випадків відповідальності власника джерела підвищеної небезпеки), що може бути в дії чи бездіяльності.

На сьогодні у чинному законодавстві не встановлено юридичної відповідальності за порушення вимог використання й охорони штучно створених земельних ділянок на землях водного фонду. Правові підстави для притягнення до юридичної відповідальності за порушення вимог використання й охорони штучно створених земельних ділянок, не були передбачені й проектом закону України «Про штучно створені земельні ділянки на водних об'єктах в межах акваторії морських портів».

Така ситуація негативно може позначитись на правозастосовчій практиці, оскільки відсутність юридичних підстав до притягнення винних осіб до відповідальності у сфері використання й охорони штучно створених земельних ділянок на землях водного фонду, призведе до зловживань у сфері створення та експлуатації штучно створених земельних ділянок та загрози настання небезпечних наслідків для довкілля.

Список використаних джерел:

1. Дроваль О.М. Правовий режим земель водного фонду України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06; Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. Х., 2016. 226 с.
2. Кумановський М.В. Проблема предмета злочину, передбаченого ст. 239-2 КК України (Незаконне заволодіння землями водного фонду в особливо великих розмірах). *Право і безпека*. 2013. № 1. С. 128–134.
3. Мірошніченко А.М. Земельне право України : Підручник. 2-ге видання, допов. і перероб. Київ : Алерта; ЦУЛ, 2011. 678 с.
4. Земельне право: підручник. М.В. Шульга, Н.О. Багай, В.І. Гордєєв та ін.; за ред. М.В. Шульги. Харків: Право, 2013. 520 с.
5. Костицький В. Десять тез про юридичну відповідальність за екологічні правопорушення. Про українське право : часопис кафедри теорії та історії держави і права. Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Юридичний ф-т. Київ, 2010. Число 5 : Правова відповідальність. С. 312–322.
6. Міненко С.М. Проблеми правової охорони земель водного фонду України. *Наше право: наук.-практ. журн.* Київ, 2014. № 2. С. 135–140.